

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ

Боримська К.П.

Житомирський державний технологічний університет

Вступ: розробка теорії і методології концепції інтегрованої каталактичної облікової системи, спрямованої на забезпечення моделі управління підприємством максимально повною та якісною обліковою інформацією, що дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, за значущістю та потенційними наслідками є однією з пріоритетних наукових проблем сучасності. **Мета:** розкрити зміст методологічної складової концепції інтегрованої каталактичної облікової забезпечення системи економічної безпеки підприємства. **Методи:** системний та інституціональний підхід, метод причинно-наслідкового зв'язку та моделювання. **Результати:** окреслено основні перспективні напрямки методології бухгалтерського обліку в системі економічної безпеки підприємств (визначено методи та форми регулювання інструментів залучення іноземних інвестицій через удосконалені механізми реалізації зміненої методології бухгалтерського обліку, які сприяють підвищенню економічної безпеки прав інвесторів, та збереженню інтересів і безпеки суб'єктів господарювання, а отже, держави та суспільства в цілому.

Ключові слова: концепція інтегрованої каталактичної облікової системи, методологія, інвестиції, похідні фінансові інструменти, економічна безпека.

Постановка проблеми. Глибокий аналіз теоретичних положень і практики господарювання в умовах ризику й невизначеності, притаманних ринковому механізму, переконують нас у тому, що головними завданнями економічної безпеки підприємства виступає гарантована стабільність і висока ефективність його функціонування й забезпечення високого потенціалу розвитку в нинішній період та в перспективі.

Концепція системи забезпечення економічної безпеки підприємства є складовою частиною загальної концепції підприємства. В сучасних умовах найбільшу актуальність набувають завдання аналізу та прогнозування банкрутства підприємств з позиції економічної безпеки. Підприємство, зіткнувшись з фінансовими труднощами, має дати оцінку сформованої ситуації й, оцінивши ступінь своїх фінансових проблем, прийняти рішення про своє подальше функціонування, виробити заходи щодо попередження банкрутства або прийняти рішення про ліквідацію підприємства.

Вважаємо, що такий підхід до побудови концепції системи забезпечення економічної безпеки підприємства є обмеженим та потребує розробки заходів превентивного характеру – недопущення до банкрутства суб'єкта господарювання. Стратегія повинна бути спрямована на забезпечення стратегічної стійкості структур усіх рівнів господарювання, їх економічної безпеки. На рівні окремо взятого суб'єкта господарювання при цьому виступає на перший план необхідність наявності цілісної інформаційної системи, яка відповідає стратегії управління підприємством, що розвивається в контексті нової ідеології побудови комплексної системи економічної безпеки бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми методології, теоретичного і практичного обґрунтування необхідності бухгалтерського відображення та контролю ризиків й загроз в цілях функціонування системи економічної безпеки підприємства присвятили наукові дослідження вітчизняні й зарубіжні вчені та науковці: Є.В. Афанасьєв, С.М. Бичкова, В.П. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, І.М. Вигівська, Л.В. Гнилицька, Є.Д. Дмитриченко, С.М. Дячек, А.Я. Кізіма, М.О. Козлова, М.Д. Корінько, Л.М. Кіндрацька, Я.Д. Крупка, І.О. Макаренко, А.П. Минка, Ф. Найт, М.М. Орищенко, І.Б. Русієва, Я.В. Соколов та М.Л. Пятков, І.Ф. Таусова, А.С. Толстова, Г.В. Савицька, І.І. Сахарцева, В.С. Терещенко, Р.Л. Хом'як, А.Є. Шевельов.

Мета статті полягає в окресленні векторів концепції облікового забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Концептуальна основа сучасної теорії бухгалтерського обліку лише незначною мірою відповідає вимогам інформаційного суспільства та змісту інформаційно-інтелектуального економічного середовища. Слушними в цьому контексті є зауваження І.Й. Яремка [2]: «забезпечення об'єктивними даними фінансових відносин, зокрема зниження інвестиційних ризиків, вимагає нового (додаatkового) обсягу даних, їх структуризації, які необхідні для управління економічними процесами, загалом».

Отже, вирішення проблеми інтеграції ретроспективного та перспективного обліку вчені розглядають як важливу теоретичну і практичну проблему формування сучасної теорії обліку, при цьому, за висновком С.Ф. Легенчука, «в бухгалтерському обліку відсутнє єдине трактування поняття «парадигма бухгалтерського обліку», і, зокрема, парадигма бухгалтерського обліку як науки» [1, с. 99].

На основі методології системного дослідження нами запропоновано концепцію інтегрованої каталактичної облікової забезпечення системи економічної безпеки підприємства для цілей управління, яка повинна володіти низкою характеристик (неадитивність, раціональність, емерджентність, безперервність функціонування і розвитку, розмірність, синергічність, інерційність, адаптивність) та трьома векторами своєї реалізації (управлінський, методологічний та технічний аспекти інтеграції). Цінність запропонованої концепції обумовлена значенням запропонованих аспектів в удосконаленні теорії економічної безпеки підприємства (наочне обґрунтування запропонованих концептуальних положень представлені на рис. 1).

В контексті даного дослідження окреслимо основні перспективні напрямки методології бухгалтерського обліку в системі економічної безпеки підприємств.

Одна з найважливіших тенденцій розвитку сучасної вітчизняної економіки – зростання інвестицій. Відомо, що саме збільшення обсягів інвестицій, як зовнішніх, так і внутрішніх, характеризує конкурентоспроможність економіки. Тим не менш, інвестор і «потенційний об'єкт інвестування» не завжди знаходять один одного в складній системі інвестиційних взаємовідносин. Процес інвестування ускладнюється декількома факторами, з якими інвестор має справу

в процесі прийняття рішення. Одним з них є вибір об'єкта інвестування, або, іншими словами, інвестиційно привабливого підприємства. Всім відомо, що, приймаючи таке рішення, інвестор ґрунтується на співвідношенні ризику і доходу. Однак при наявності великого масиву інформації і безлічі працюючих на ринку підприємств прийняти об'єктивне і найбільш ефективне рішення буває вкрай непросто. Для вирішення цього питання необхідно розробити порядок формування показників для оцінки інвестиційної привабливості підприємства і на цій основі запропонувати форми зовнішньої і внутрішньої звітності для розкриття інформації про джерела фінансування, що істотно спростить завдання аналізу і вибору об'єкта інвестування.

Для вирішення цих проблем пропонуємо розробити регламент ведення в системі інтегрованого фінансово-управлінського обліку синтетичного рахунку 86 «Витрати на інвестиційні проекти» з відкриттям субрахунків та веденням аналітичного обліку на базі запропонованих форм управлінської звітності, дані рекомендації з оцінки активів у відповідність із справедливою вартістю, що дозволить прозоро відстежувати інвестиційні процеси на підприємстві і реально оцінювати вартість активів.

Удосконалению підлягає і зміст зовнішньої інвестиційної звітності, що забезпечує обґрунтування інвестиційних рішень з урахуванням напрямків діяльності, структури підприємства та його господарських зв'язків у системі заходів зниження інформаційних ризиків, що дозволяє розширити коло заінтересованих інвесторів і знизити початкові ризики вкладення капіталу за рахунок наявності оперативної і відкритої інформації про інвестиційні процеси підприємства.

Глобалізація фінансів і фінансового ринку сприяла структурним змінам, що виникли в національних і міжнародних фінансових системах протягом останніх двох десятиріч. Як наслідок, фінансовий ринок став мінливішим і більш непередбачуваним (постійні коливання курсів валют, котирувань цінних паперів

і процентних ставок за кредитами), що дало поштовх до розвитку складних фінансових інструментів, зокрема фінансових деривативів. З їх допомогою процес управління ризиками став більш досконалим, що дозволило вивести світові валютно-фінансові відносини на більш високий рівень розвитку.

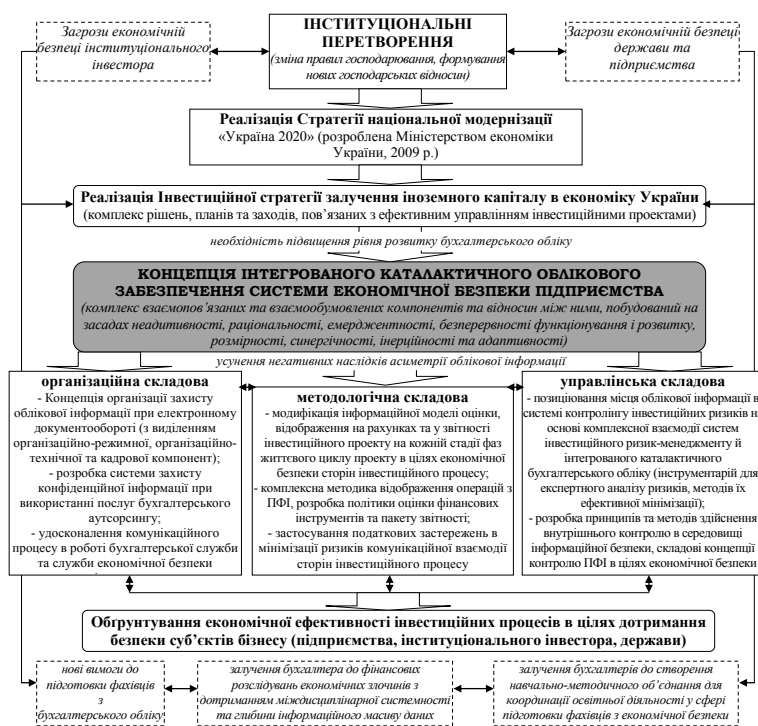
Для подальшого розвитку ринку деривативів необхідно всебічно та глибоко проаналізувати уроки світової кризи фінансової системи та існуючі в Україні проблеми та недоліки розвитку похідних фінансових інструментів і максимально врахувати їх при подальшій розбудові ринку похідних інструментів України. Отже, широке запровадження деривативів в Україні стане можливим у середньостроковій перспективі після вирішення всіх проблем та при забезпеченні відповідних умов розвитку валютного, фондового ринків та економіки України в цілому. Нами також здійснено поступ в цьому напрямі шляхом внесення пропозицій в частині: 1) методологічної складової – розробка комплексної методики відображення операцій з похідними фінансовими інструментами та затвердження єдиного внутрішнього документу, що затверджується у складі облікової політики підприємства – політики оцінки з охопленням усіх видів портфельів, які знаходяться на балансі, так і поза балансом підприємства; 2) організаційної складової – розробка пакету внутрішньої бухгалтерської звітності щодо операцій з похідними фінансовими інструментами.

В результаті дослідження концептуальних підходів до управлінського обліку в спектрі забезпечення економічної безпеки підприємства зроблено висновок, що обліку для цілей управління, який відповідав би вимогам внутрішніх користувачів, необхідна своя спеціальна концепція, заснована на необхідності формування інформації, яка може бути використана для прийняття рішень в частині підвищення економічної безпеки. У цьому контексті розроблені етапи формування інформаційної системи управлінського обліку як частини комплексної обліково-інформаційної системи служать завданням стратегічного планування; ефективного використання ресурсів; аналізу й оцінки ефективності діяльності в цілому підприємства та його структурних підрозділів; об'єктивного прийняття управлінських рішень; удосконалення інформаційних потоків; встановлення елементів чи заходів, на які керівництво може впливати та шукати шляхи оцінки ризику та чутливих факторів, що в цілому спрямовано на підвищення економічної безпеки підприємства.

В цілях розвитку комунікаційної складової у відносинах «підприємство-податкова інспекція-підприємство» пропонуємо передбачення низки податкових застережень в договірній політиці суб'єкта господарювання, які служать зменшенню можливих витрат, пов'язаних з веденням претензійної роботи, виступають інструментом захисту прав та інтересів контрагента через поновлення чи визнання права на задекларовані у податковій звітності суми, й в кінцевому підсумку інструментом подолання неохочості у виборі контрагента й забезпеченню належного рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств в умовах невизначеності й частих змін податкового законодавства.

Висновки і пропозиції. В умовах динамічного розвитку інформаційних про-

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Рис. 1. Змістове наповнення запропонованої концепції облікового забезпечення системи економічної безпеки підприємства

цесів в економіці нагальною необхідністю виступає побудова цілісної облікової інформаційної системи, що відповідає стратегії управління підприємством й новій ідеології неінституціонального управління. На основі методології системного дослідження запропоновано концепцію інтегрованого каталактичного облікового забезпечення системи економічної безпеки підприємства для цілей управління. Впровадження удосконалених елементів методо-

логії інтегрованої каталактичної системи облікового забезпечення системи економічної безпеки підприємства дозволить підвищити довіру інвесторів, кредиторів і партнерів, так як до моменту прийняття рішення про співпрацю вони зможуть провести аналіз та інтерпретувати аналізовані показники інвестиційної привабливості; крім того, посилить рівень безпеки усіх сторін інвестиційного процесу в прогнозованому напрямі.

Список літератури:

1. Легенчук С.Ф. Розвиток бухгалтерського обліку в контексті парадигмального методу Т.С. Куна: зарубіжний досвід / С.Ф. Легенчук // Вісник ЖДТУ. – 2008. – № 2(44). – С. 87-100.
2. Яремко І.Й. Концепції і парадигми бухгалтерського обліку як система наукових основ теорії / І.Й. Яремко // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua> / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10012/1/38.pdf>

Боримская Е.П.

Житомирский государственный технологический университет

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ В КОНТЕКСТЕ РЕАЛИЗАЦИИ ЗАДАНИЙ СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ МЕТОДОЛОГИИ

Аннотация

Введение: разработка теории и методологии концепции интегрированной каталлактической учетной системы, направленной на обеспечение модели управления предприятием максимально полной и качественной учетной информацией, что способствует принятию эффективных управленческих решений, по своей значимостью и потенциальными последствиями является одной из приоритетных проблем современности. Цель: раскрыть содержание методологической составляющей концепции интегрированного каталлактического ученого обеспечения системы экономической безопасности предприятия. Методы: системный и институциональный подход, метод причинно-следственной связи и моделирования. Результаты: очерчены основные перспективные направления методологии бухгалтерского учета в системе экономической безопасности предприятий (определены методы и формы регулирования инструментов привлечения иностранных инвестиций через усовершенствованные механизмы реализации измененной методологии бухгалтерского учета, способствующих повышению экономической безопасности прав инвесторов, и сохранности интересов и безопасности хозяйствующих субъектов, а значит, государства и общества в целом.

Ключевые слова: концепция интегрированной каталлактической учетной системы, методология, инвестиции, производные финансовые инструменты, экономическая безопасность.

Borimskaya K.P.

Zhytomyr State Technological University

ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF FULFILMENT OF TASKS OF ECONOMIC SECURITY OF AN ENTERPRISE: PROBLEMS OF METHODOLOGY

Summary

Introduction: the development of the theory and methodology of the integrated catalactic accounting system, designed to provide the business management model with the most complete and high-quality accounting information, that allows to make effective management decisions, and which is the one of the priority research problems by its importance and potential consequences. Objective: to reveal the contents of the methodological component of the concept of an integrated catalactic accounting provision of the enterprise's economic security system. Methods: systematic and institutional approach, the method of causation and modeling. Results: the main prospective directions of accounting methodology in the system of the enterprises' economic security have been outlined (the methods and forms of regulation of instruments of foreign investments attraction by the means of theimproved mechanisms of implementing of the changed accounting methodology have been defined, that enhance economic security of investors' rights, as well as the protection of the interests and security of the business entities and, therefore, the state and society in the whole.

Keywords: concept of integrated catalactic accounting system, methodology, investments, financial derivatives, economic security.